

Секція 3

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

ДРОЗД Лариса,

*старша викладачка кафедри корекційної та інклюзивної освіти,
логопедії та реабілітології Полтавського національного
педагогічного університету імені В. Г. Короленка*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ІНКЛЮЗІЇ В СИСТЕМІ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Сучасна парадигма інклюзивної освіти базується на фундаментальних принципах гуманістичної психології та соціально-культурної теорії розвитку, що визначають освітнє середовище як детермінанту особистісного становлення дитини. Концептуальне обґрунтування інклюзивних практик у початковій школі спирається на інтеграцію біопсихосоціальної моделі порушень розвитку з екосистемним підходом до організації освітнього процесу. Теоретичним підґрунтям виступають положення про зону найближчого розвитку Л. С. Виготського, концепція множинного інтелекту Г. Гарднера та принципи універсального дизайну навчання, що формують методологічну основу для створення адаптивного освітнього середовища [2; 3].

Психолого-педагогічний супровід молодших школярів з особливими освітніми потребами ґрунтується на системному підході до розуміння дитячого розвитку, де інклюзивне середовище розглядається як комплексна екосистема взаємопов'язаних компонентів [4]. Концептуальна модель передбачає реалізацію принципу індивідуалізації через створення персоналізованих освітніх траєкторій, що враховують нейропсихологічні особливості, когнітивний профіль та

соціально-емоційні потреби кожної дитини. Ключовими теоретичними конструктами виступають поняття «освітньої інклюзії», «адаптивної компетентності» та «колаборативного навчання», що визначають стратегічні напрями організації інклюзивного освітнього процесу.

Методологічною основою реалізації інклюзивних практик є інтеграція компетентнісного та діяльнісного підходів, що забезпечує формування у дітей з ООП універсальних навчальних дій та життєвих компетентностей. Концептуальна рамка включає систему взаємопов'язаних принципів: доступності освітнього контенту, варіативності форм представлення інформації, гнучкості оцінювання навчальних досягнень та колективної відповідальності освітньої спільноти. Теоретичне обґрунтування спирається на положення про соціальну природу навчання та розвитку, що актуалізує важливість створення інклюзивної культури як підвалини для успішної соціалізації дітей з особливими потребами.

Психологічні засади інклюзивної освіти базуються на концепції позитивної психології та ресурсно-орієнтованому підході до розуміння особливостей розвитку дитини. Теоретична модель передбачає зміщення акцентів з дефіцитарного погляду на дитину до фокусування на її потенціалах, здібностях та можливостях для розвитку. Концептуальними детермінантами виступають принципи нормалізації, інтеграції та соціальної включеності, що формують основу для розробки індивідуальних програм психолого-педагогічного супроводу. Ключовим теоретичним конструктом є поняття «інклюзивної компетентності» як інтегративної характеристики готовності всіх суб'єктів освітнього процесу до ефективної взаємодії в умовах різноманітності.

Педагогічний аспект концептуалізації інклюзивної освіти ґрунтується на теорії адаптивного навчання та принципах диференційованої педагогіки, що передбачають створення багаторівневої системи освітніх послуг [5]. Теоретична рамка включає концепцію «responsive teaching» як методологічну основу для розробки гнучких навчальних стратегій, що адаптуються до індивідуальних

потреб та можливостей кожної дитини. Концептуальні принципи передбачають реалізацію мультимодального підходу до організації навчання, використання асистивних технологій та створення підтримуючого освітнього середовища, що сприяє максимальному розкриттю потенціалу всіх учасників освітнього процесу.

Інтегративна концептуальна модель інклюзивної початкової освіти базується на синтезі психологічних та педагогічних теорій, що формують цілісну систему науково-методичного забезпечення інклюзивних практик [1]. Теоретичне обґрунтування включає принципи системності, цілісності, безперервності та колаборативності як методологічні засади для створення ефективної моделі психолого-педагогічного супроводу. Концептуальна рамка передбачає розробку інноваційних підходів до оцінювання якості інклюзивної освіти, що враховують не лише академічні досягнення, але й показники соціально-емоційного розвитку, адаптивної поведінки та суб'єктивного благополуччя дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання.

Концептуальні основи реалізації принципом інклюзії в системі початкової освіти формують цілісну теоретико-методологічну рамку, що забезпечує науково обґрунтований підхід до організації психолого-педагогічного супроводу молодших школярів з особливими освітніми потребами. Подальший розвиток інклюзивних практик потребує емпіричної верифікації запропонованих концептуальних моделей та розробки валідного інструментарію для оцінювання ефективності інклюзивного освітнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Бондар, В. І. Інклюзивне навчання як соціально-педагогічний феномен. Рідна школа. 2018. № 3–4. С. 10–14.
2. Виготський, Л. С. Історичне значення психологічної кризи. Методологічне дослідження. Психологія і суспільство. 2023. №. 1. С. 102–190.
3. Гарднер, Р. Структура розуму: теорія множинного інтелекту / пер. з англ. Київ : Наш формат, 2020. 384 с.

4. Колупаєва, А. А. Інклюзивна освіта: від основ до практики : монографія. Київ : ТОВ «АТОПОЛ», 2019. 152 с.

5. Синьов, В. М., Шеремет, М. К., Руденко, Л. М., Шульженко, Д. І. Освітньо-психологічна інтеграція школярів із психофізичними порушеннями в сучасних умовах України. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки). Вип № 7. 2016. Режим доступу:

<http://aqce.com.ua/download/publications/97/100.pdf/>

КРАТНОВА Каріна,

*здобувачка вищої освіти освітнього ступеня «Магістр»
Полтавського національного університету імені В. Г. Короленка*

*Науковий керівник: БОГУТА Валентина,
кандидатка педагогічних наук, доцентка
кафедри початкової освіти Полтавського національного
педагогічного університету імені В. Г. Короленка*

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВА ЦІННІСТЬ НУШ В КОНТЕКСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується впровадженням практики інклюзивного навчання. Тобто, коли в одному класі одночасно навчаються здорові діти та діти з особливими освітніми потребами. У цьому контексті толерантність виступає ключовою цінністю, що визначає якість освітнього процесу та взаємодію між усіма учасниками навчання.

Проблема взаємодії учнів у класному колективі, виховання толерантності у дитячому середовищі є предметом уваги дослідників у галузі педагогіки у різні історичні періоди. Особливо гостро означена проблема проявляється під час здійснення інклюзивного навчання, тобто в класному колективі де присутні діти із особливими освітніми потребами (ООП).